

»ἐπιλέγει, εἶναι οἱ μόνου ἐργάται ἐπαναστάσεων.
 »Μέχρι τοῦδε ὁ στρατιώτης καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκυβέ-
 »νησαν τὸν κόσμον. Ὁ διδάσκαλος περιμένει τὴν
 »σειρὰν του, ἥτις θὰ ἔλθῃ ὀπίσταν τὸν κόσμον
 »ὀδηγῆ οὐχὶ ἡ ἰσχύς, ἡ τὸ αἶσθημα, ἀλλ' ἡ διά-
 »νοια. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ σειρὰ του πλησιάζει,
 »διότι καθ' ὅσον ὁ λαὸς ἀνεγείρεται ὑπερισχύει
 »ὁ διδάσκαλος, ὅστις θὰ ἀνυψώσῃ τὸν λαὸν διὰ
 »τοῦ σχολείου. Ἄλλὰ οἱ ἐξασκοῦντες τὰ ἐπαγ-
 »γέλματα τοῦ στρατιώτου, τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ
 »διδασκάλου ἀμείβονται πενιχρῶς διὰ τὴν ἐργα-
 »σίαν των . . . ὁ δὲ κόσμος ἐκτιμῶν ὀλίγον ὅσους
 »πληροῖνε ὀλίγον, οὐδένα τῶν τριῶν ἔχει περὶ
 »πολλοῦ. Ἄληθῶς δὲ, ὁ θέλων νὰ ἐξασκήσῃ οἶον
 »δῆποτε τῶν ἐπαγγελμάτων τούτων χάριν τοῦ
 »κέρδους μόνον, κακῶς τὸ ἐξασκεῖ, οὐδ' εἶναι
 »τιμῆς ἄξιος. Διότι ἀνευ μεγάλης αὐταπαρνή-
 »σεως, ἀνευ μεγάλης ζέσεως καὶ ἀνευ ποιήσεως,
 »οὐδὲ στρατιώτης ἀνδρείος γίνεται τις, οὐδὲ ἱε-
 »ρεὺς ἀγαθός, οὐδὲ διδάσκαλος ἀνατρέφων ἀν-
 »δραῖ. Τὸ κατ' ἐμὲ ἡσθάνομην ἐν ἐμοὶ τὴν αὐ-
 »ταπαρνησιν καὶ τὴν ζέσιν καὶ τὴν ποιήσιν, καὶ
 »ἐπίστευον ὅτι ἐξασκῶ ἐπάγγελμα εὐγενές, χρή-
 »σιμον εἰς τὴν πατρίδα, καὶ τὸ κυριώτερον, πολ-
 »μῶ εἰπεῖν, εἰς τὰς παρούσας τῶν καιρῶν περι-
 »στάσεις. Εἶχον καθαρὰν τὴν συνείδησιν τοῦ τί
 »πράττω, καὶ ἐγνωρίζον ὅτι ἔθετα οὕτω κ' ἐγὼ
 »τὴν χεῖρα εἰς ἔργον μέγα».

Λόγοι οὗτοι ἄξιοι τῆς μελέτης καὶ τῆς σκέ-
 ψεως παντὸς διδασκάλου, οὐχὶ ἐν μόνῃ τῇ Ἰταλίᾳ.

Κατὰ τὸ 1848 ὁ Σαττεμβρίνης ὠνομάσθη τμη-
 ματάρχης ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας ὑπὸ τὸν
 Ποέριον. Ἄλλὰ μετὰ δύο μῆνας καὶ ὑπουργὸς καὶ
 τμηματάρχης παρῆτήθησαν. Τὴν ὀλιγοῦρον ἐκεῖ-
 νη συνταγματικῆν περίοδον ἐπηκολούθησαν τὰ
 ὄργια τῆς ἀπολυτόφρονος ἀντιδράσεως τοῦ βα-
 σιλέως Φερδινάνδου. Ἡ Βουλὴ διελύθη, τὸ σύν-
 ταγμα κατεπατήθη, τὰ δουρικὰ δικαστήρια ἐ-
 τέθησαν εἰς κίνησιν, αἱ φυλακαὶ ἐπληρώθησαν ἀ-
 θῶων, καὶ ἐπῆλθε θρῆνος καὶ ὄδυρμος εἰς τὸ βα-
 σίλειον τῆς Νεαπόλεως.

Ἐνταῦθα λήγει ὁ πρῶτος τῶν Ἀναμνήσεων
 τόμος, ὁ μόνος τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς ἐπρό-
 φησε νὰ τακτοποιήσῃ, «συναρμολογῶν (κατὰ
 τὰ προλεγόμενα τοῦ ἐκδότου) τὰ ἴδια δευτὰ μετὰ
 τῶν συμφορῶν τῆς πατρίδος».

Ὁ θάνατος διέκοψε τὸ ἔργον του, καὶ ὁ δεύ-
 τερος τόμος περιέχει τὸ ὑλικὸν μόνον, τὸ ὁποῖον
 ὁ Σαττεμβρίνης εἶχε περισώσει καὶ προετοιμάσει
 ὡς συνεχίσῃ τὴν ἀφήγησιν του. Ἐπιστολαὶ
 γραφεῖσαι ἐκ τῆς φυλακῆς πρὸς τὴν σύζυγον, ἀ-
 ποσπάσματα διάφορα, ἔγγραφα ἀφορώοντα τὴν
 δίκην, σημειώσεις τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ του
 συμπληροῦσαι ἐν μέρει τὰ κενὰ τῶν ἐπιστολῶν,
 τριᾶυτῃ τοῦ δευτέρου τόμου ἡ ὕλη.

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλ-
 λικῆς Ἀκαδημίας, Μετάφρασις Α. Π. Γαγκαδῆ].

Συνίχθαι· ἰδὲ σελ. 451.

Ε'

Ἐντὸς τοῦ ὁχέτου.

Πλήρης σιγὴ ἐπεκράτει εἰς τὸ ἀνθρακωρυχεῖον,
 καὶ οὐδεὶς θόρυβος ἔφθανε μέχρις ἡμῶν. Ὑπὸ
 τοὺς πόδας ἡμῶν ἔμενε τὸ ὕδωρ ἀκίνητον, ἀνευ
 ρυτίδος, ἀνευ ψιθύρου. Ἡ ὑπόνομος ἦτον πλήρης,
 ὡς τὸ εἶχεν εἰπεῖ ὁ δάσκαλος, καὶ τὸ νερὸν, ἀφ'
 οὗ κατέλαθεν ὅλας τὰς σύριγγας, ἀπὸ τοῦ ἐδά-
 φους μέχρι τῆς ὀροφῆς, μᾶς εἶχεν ἐντεταχισμέ-
 νους εἰς τὴν φυλακὴν μᾶς στερεώτερον καὶ μάλ-
 λον ἀδιεξόδως παρ' ἂν ἦτον λίθινος τοίχος. Ἡ
 βαρεῖα αὕτη, ἡ ἀδιαχώρητος σιωπὴ, ἡ νεκρώσι-
 μος, ἦτον καταπληκτικώτερα παρὰ τὸν φοβερὸν
 πάταγον ὃν ἠκούσαμεν ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν ὑ-
 δάτων. Ἡμεθα ζῶντες τεθαμμένοι, ἔχοντες τριά-
 κοντα ἢ τεσσαράκοντα μέτρα χρώματος βαρύνον-
 τα ἐπὶ τῶν καρδιῶν ἡμῶν.

Ἡ ἐργασία ἀσχολεῖ καὶ διασκεδάζει ἡ δ' ἀ-
 νάπαυσις μᾶς ἐπανάφερν εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς
 θέσεως ἡμῶν, καὶ ὑπῆρξε στιγμὴ καθ' ἣν ὅλοι
 ἡμεθα εἰς πλήρη ἐξόντασιν.

Ἄφνης ἡσθάνθη θερμὰς σταγόνας πιπτούσας
 εἰς τὴν χεῖρά μου, καὶ ἦσαν αὐταὶ τὰ δάκρυα τοῦ
 Καρρόρη, σιωπηλῶς κλαίουτος.

Συγχρόνως δὲ καὶ στεναγμοὶ ἠκούσθησαν ἐκ
 τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος, καὶ φωνὴ ἐψιθύριζεν ἐ-
 πανελημμένως· Μάριε! Μάριε!

Ἦτον τοῦ Παγῆ ἡ φωνή, ἐνθυμουμένου τὸν
 υἱόν του.

Ὁ ἀὴρ ἦτον θερὸς καὶ δυσανάπνευστος. Ἐγὼ
 ἡσθάνομην στενοχωρίαν καὶ βοήν εἰς τ' αὐτία
 μου.

Ὁ δὲ δάσκαλος, εἴτε ὀλιγώτερον ἀισθανόμε-
 νος τὴν ἐξόντωσιν ταύτην, εἴτε θέλων ν' ἀντενε-
 γήσῃ κατ' αὐτῆς καὶ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ ἡμᾶς τοῦ
 νὰ καταβληθῶμεν παντάπασιν, διέβρηξε τὴν σιω-
 πὴν.

— Τώρα, εἶπε, πρέπει νὰ ἰδῶμεν καὶ τί ζωο-
 τροφίας ἔχομεν.

— Νομίζεις λοιπὸν ὅτι θὰ μείνωμεν πολὺν
 καιρὸν εἰς τὴν φυλακὴν; διέκοψεν ὁ θεῖος Γα-
 σπάρ.

— Ὅχι, ἀλλὰ πρέπει νὰ λάβωμεν τὰ μέτρα
 μας. Τίς ἔχει ψωμί;

Κἀνεὶς δὲν ἀπεκρίθη.

— Ἐγὼ, εἶπον, ἔχω ὀλίγον ξηρὸν ψωμί εἰς τὸν
 κόλπον μου.

— Εἰς ποῖον κόλπον;

— Τὸν κόλπον τῆς περισκελίδος μου.

— Τότε λοιπὸν τὸ ξηρὸν ψωμί σου εἶναι πη-
 κτή. Δεῖξε ὅμως νὰ ἰδῶμεν.

Καὶ ἐξήτησα εἰς τὸν κόλπον μου, ὑποὺ τὸ πρῶτ

Θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ κάνεις νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὴν Αἴξαν ὅτι δι' ἐκείνην ἀπέθανον; Καὶ ἡ μάνα Βαρβερίνα, ἡ δυστυχῆς μάνα Βαρβερίνα! Καὶ οὕτως ἀλληλουχοῦντο αἱ ἰδέαι μου, θλιβερότεραι καὶ μᾶλλον πένθιμοι αἱ μὲν τῶν δέ. Καὶ ὅταν ἔστρεφον τὸ βλέμμα εἰς τοὺς συντρόφους μου, καὶ τοὺς ἐβλεπον ἐπίσης καταβεβλημένους καὶ ἐξηνητημένους ὡς ἡμῖν καὶ ἐγώ, τότε ἐπανηρχόμην εἰς τοὺς συλλογισμούς μου μετὰ μείζονος κατηφείας καὶ θλίψεως. Καὶ ὅμως ἐκεῖνοι ἦσαν συνηθισμένοι εἰς τὴν ὑπόγειον ἐκείνην διαίταν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν τοῖς ἦτον βάσανος ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀέρος, τοῦ ἡλίου, τῆς ἐλευθερίας. Ἡ γῆ δὲν τοῖς ἐπεκράθητο εἰς τὸ στῆθος.

Ἐκεῖ ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ Γασπάρ.

— Νομίζω, εἶπεν, ὅτι δὲν ἐργάζονται εἰς διάσωσίν μας.

— Διατί τὸ νομίζεις;

— Δὲν ἀκούεται τίποτε.

— Ὅλη ἡ πόλις κατεστράφη ἦτον σεισμὸς.

— Ἡ εἰς τὴν πόλιν νομίζουν ὅτι ἐπνίγημεν ὄλοι, καὶ ὅτι πᾶσα βοήθεια εἶναι πλέον περιττή.

— Λοιπὸν εἴμεθα ἐγκαταλελειμμένοι;

— Διατί σκέπτεσθε οὕτω περὶ τῶν συντρόφων σας; διέκοψεν ὁ δάσκαλος. Δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τοὺς κατηγορήτε. Ἡξεύρετε ὅτι, ὅταν συμβαίνουν τοιαῦται συμφοραὶ, οἱ μεταλλωρῆχοι δὲν ἐγκαταλείπονται ἀμοιβαίως, καὶ ὅτι εἰκοσι, εκατὸν ἄνθρωποι πρᾶτιμὸν νὰ φονευθοῦν παρὰ ν' ἀφήσουν ἓνα σύντροφον ἀβοήθητον. Τὸ ἠξεύρετε τοῦτο; ἢ ὄχι;

— Ἀληθὲς εἶναι.

— Ἀφ' οὗ εἶναι ἀληθές, διατί νὰ φρονῆτε ὅτι μᾶς ἐγκαταλείψαν;

— Ἀλλά δὲν ἀκούομεν τίποτε.

— Εἶναι βέβαιον ὅτι τίποτε δὲν ἀκούομεν. Ἄλλ' ἐδῶ ἠμποροῦμεν ν' ἀκούομεν; Τίς ἠξεύρει νὰ τὸ εἰπῇ;

— Ἐγὼ ὄχι. Ἀλλά καὶ ἂν ἦτον δυνατὸν ν' ἀκούσωμεν, καὶ ἀποδεδειγμένον ἂν ἦτον ὅτι δὲν ἐργάζονται, θὰ ἦτον καὶ τοῦτο ἀπόδειξις ὅτι μᾶς ἐγκατέλειψαν; Μήπως ἠξεύρομεν πῶς ἐγίνεν ἡ καταστροφὴ;

— Ἄν ἦτον σεισμὸς, ἔχουν ἐργασίαν εἰς τὴν πόλιν ὅσοι ἐσώθησαν. Ἄν εἶναι μόνον πλημμύρα, ὅπως πιστεύω, πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν εἰς τί κατάστασιν εἶναι τὰ φρέατα ἴσως ἐκρημνίσθησαν, ἴσως κατεστράφη ἡ σύριγξ τοῦ λυχνοστασίου. Χρειάζεται καιρὸς νὰ ὀργανισθῇ ἡ διάσωσις. Δὲν λέγω ὅτι θὰ σωθῶμεν, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐργάζονται διὰ νὰ μᾶς σώσωσι.

Εἶπε δὲ τοῦτο μετὰ φωνῆς εὐσταθοῦς, ἥτις εἶπειθε τοὺς δυσπιστοτέρους καὶ τοὺς μᾶλλον πεφοβισμένους.

— Ἄλλ' ἂν νομίζουν ὅτι ὄλοι ἀπεθάνομεν;

— Καὶ τότε πάλιν ἐργάζονται. Ἄλλ' ἂν φοβῆσαι τοῦτο, ἄς τοῖς ἀποδείξωμεν ὅτι ζῶμεν. Κτυπάτε εἰς τοὺς τοίχους ὅσον δυνατώτερα δύνασθε. Ἡξεύρετε πῶς ὁ ἥχος μεταδίδεται διὰ τῆς γῆς.

Ἄν μᾶς ἀκούσουν, θὰ ἐνοήσουν ὅτι πρέπει νὰ σπεύσουν, καὶ ὁ κρότος μας θὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ νὰ ὀδηγήσῃ τὰς ἐρεῦνας των.

Χωρὶς περισσότερον νὰ περιμείνῃ, ὁ Βεργουνοῦς, φορῶν χονδρὰ ὑποδήματα, ἤρχισε νὰ κτυπᾷ μετὰ πάσης δυνάμεως, ὡς ὅταν ἀνακαλοῦν τοὺς μεταλλευτὰς, καὶ ὁ κρότος οὗτος, ἡ ἰδέα πρὸ πάντων ἦν διήγειρεν ἐν ἡμῖν, μᾶς ἀπέσπασε τῆς νάρκης ἡμῶν. Θὰ μᾶς ἤκουον; Θὰ μᾶς ἀπεκρίνοντο;

— Λοιπὸν, δάσκαλε, ἂν μᾶς ἀκούσουν, τί θὰ κάμουν διὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν;

— Εἶναι δύο τρόποι, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ μηχανικοὶ θὰ τοὺς μεταχειρισθοῦν καὶ τοὺς δύο νὰ σκάψουν φρέατα διὰ νὰ φθάσουν ἕως ἐδῶ, καὶ νὰ κενώσουν τὸ νερόν.

— Ὡ! Νὰ σκάψουν φρέατα!

— Ἀ! Νὰ κενώσουν τὸ νερόν!

Ἄλλ' αὐταὶ αἱ δύο διακοπαὶ δὲν ἐτάραξαν τὸν δάσκαλον.

— Εἴμεθα εἰς βάθος σαράντα μέτρων ὄχι; Ἄν σκάπτουν ἐξ ἕως ὀκτῶ μέτρα τὴν ἡμέραν, χρειάζονται ἑπτὰ ἕως ὀκτῶ ἡμέρας διὰ νὰ καταβοῦν ἐδῶ.

— Δὲν ἠμποροῦν νὰ τρυποῦν ἐξ ἑξ ἑτέρου τὴν ἡμέραν.

— Κατὰ τὴν συνήθη ἐργασίαν ὄχι, διὰ νὰ σώσουν ὅμως συντρόφους πολλὰ ἠμποροῦν.

— Ποτὲ δὲν θὰ ζήσωμεν ὀκτῶ ἡμέρας. Φαντάσου, δάσκαλε, ὀκτῶ ἡμέρας!

— Αἱ! καὶ τὸ νερόν; πῶς θὰ τὸ κενώσουν;

— Τὸ νερόν, δὲν ἠξεύρω. Ἐπρεπε νὰ γνωρίζωμεν πόσον ἔπεσεν εἰς τὸ ἀνθρακωρυγεῖον, 200 ἢ 300 χιλιάδες κυβικῶν μέτρων, δὲν ἠξεύρω. Διὰ νὰ ἔλθουν ὅμως εἰς ἡμᾶς, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ κενώσουν ὅλον. Ἡμεῖς εἴμεθα εἰς τὸ πρῶτον ἐπίπεδον. Θὰ μεταχειρισθοῦν βεβαίως καὶ τὰ τρία φρέατα, καὶ δύο σκάφας δι' ἕκαστον, ὥστε θὰ ἐργάζονται συγχρόνως ἐξ σκάφαι πρὸς εἰκοσιπέντε ἐκατόλιτρα ἕκαστη, διὰ νὰ ἀντλοῦν τὸ νερόν. δηλαδή 150 ἐκατόλιτρα θὰ ῥίπτωνται ἔξω διὰ μιᾶς.

Βλέπετε ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἐργασία ἠμπορεῖ ἀρκετὰ ταχέως νὰ προχωρήσῃ.

Συζήτησις ἤρχισε τότε περὶ τῶν σκοπιμωτέρων τρόπων πρὸς σωτηρίαν μας ἄλλα τὸ συμπέρασμα αὐτῆς δι' ἐμὲ ἦτον ὅτι, καὶ ἂν ὅλα ἐχώρουν ἀνεπίστως κατ' εὐχὴν, θὰ ἐμένομεν τοῦλάχιστον ὀκτῶ ἡμέρας εἰς τὸν τάφον μας.

Ὀκτῶ ἡμέρας! Ὁ δάσκαλος μᾶς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ἐργάται ἔμεναν ἐνταφιασμένοι εἰκοσιτέσσαρας ἡμέρας. Ἄλλ' αὐτὰ ἦσαν λόγια, καὶ ἡ ἐδικὴ μᾶς θέσις ἦτον πρᾶγμα. Ἀφ' οὗτο δὲ ἡ ἰδέα αὕτη κατέλαβε τὸ πνεῦμά μου, δὲν ἤκουσα πλέον οὐδὲ λέξιν τῆς ὀμιλίας των. Ὀκτῶ ἡμέρας!

Δὲν ἠξεύρω ἐπὶ πόσον ἔμεινα καταβεβλημένος ὑπὸ τὴν ἰδέαν ταύτην, ὅταν διὰ μιᾶς ἡ συζήτησις ἔπαυσε.

— Ἀκούσατε! εἶπεν ὁ Καρδωρός. Αὐτὸς, ἐπειδὴ

Και έπειτα, αποταθείς πρὸς τοὺς χειρίζοντας τὰς σκάφας,

— Καταβιάσατε, εἶπε.

Και ἡ σκάφη καταβιάζεται. Τότε δὲ ὑψῶν τὴν κεφαλὴν, προσέθηκε πρὸς ἐκεῖνον εἰς ὃν εἶχε δώσει τ' ὠρολόγιον·

— Εἰπέ τη ὅτι τὴν ἀσπάζεται ὁ πατήρ της.

Ἡ σκάφη κατέβη ὁ μηχανικὸς φωνάζει, καὶ πέντε ἐργάται φθάνουσι, καὶ τούτους τοὺς παραλαμβάνει εἰς τὴν σκάφη. Φωνάζει δὲ καὶ πάλιν, ἀλλὰ ματαίως, διότι τὰς κραυγὰς του καλύπτει ὁ θόρυβος τῶν ὑδάτων καὶ τῶν κατακραημνίσεων.

Ἐν τούτοις τὰ ὕδατα φθάνουσιν εἰς τὴν σύριγγα· ταύτην δὲ τὴν στιγμὴν ὁ μηχανικὸς βλέπει λύχνους, καὶ τρέχει πρὸς αὐτοὺς, ἔχων τὸ ὕδωρ μέχρι τῶν γονάτων. Οὕτω σώζει τρεῖς ἀνδρας ἀκόμη, καὶ ἐπιβιάζει αὐτοὺς εἰς τὴν σκάφη, ἥτις ἐκ δευτέρου καταβιάσθη. Ὁ ἴδιος δὲ θέλει νὰ τρέξῃ πρὸς τὰ φῶτα ἃ βλέπει ἀκόμη, ἀλλ' οἱ ὑπ' αὐτοῦ σωθέντες τὸν ἀναρπάζουσι διὰ βίας, τὸν σύρουσι μετ' ἐκείνων εἰς τὴν σκάφη, καὶ δίδουσι τὸ σημεῖον τῆς ἀναβιάσεως. Ἐπρόφθασαν δὲ μόλις, διότι τὰ ὕδατα εἶχαν καταλάβει πᾶν τὸ ἐμβαδόν.

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διασώσεως ἦτον ἀδύνατος· ἔπρεπε νὰ προστρέξουσιν εἰς ἄλλον ἄλλὰ ποῖον; Ἐκατὸν πεντήκοντα ἐργάται κατέβησαν, ἀφ' οὗ ἑκατὸν πενήκοντα λύχνου διενεμήθησαν τὸ πρῶτ'· μόνον δὲ τριάκοντα ἀπεδόθησαν εἰς τὸ λυχνοστάσιον· ἄρα ἑκατὸν εἴκοσι ἄνθρωποι ἔμενον ἐντὸς τῆς ὑπονόμου. Ἀπέθανον; Ζῶσιν; Εὖρον καταφυγόν; Τὰ ζητήματα ταῦτα φοβερὰ παρίστανται εἰς τὸ φρίκτον πνεῦμα τοῦ μηχανικοῦ.

Ἐνῶ δὲ οὗτος ὑπολογίζει ὅτι ἑκατὸν εἴκοσι ἄνθρωποι μένουσιν ἐν τῷ ἀνθρακωρυχείῳ, ἐκρήξεις ἀκούονται ἔξω εἰς διάφορα μέρη, καὶ χύματα καὶ λίθοι σπενδονίζονται εἰς μέγα ὕψος· αἱ οἰκίαι τρέμουσιν ὡς ὑπὸ σεισμοῦ σλευόμεναι. Εὐεξήγητον δὲ εἶναι τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τὸν μηχανικόν, ἐνοοῦντα ὅτι ἀῆρ καὶ ἀέρια ὠθηόμενα ὑπὸ τῶν ὑδάτων, συνεπυκνώθησαν εἰς ὄχετους ἀδιεξόδους, καὶ ὅπου τὸ ἐπικείμενον στῶμα γῆς δὲν ἦτον δεόντως ἰσχυρὸν, διεβῆγγυον τὸν φλοιὸν αὐτῆς ὡς τὰ μετάλλια πλευρὰ λέβητος. Τὸ ἀνθρακωρυχεῖον εἶναι πλήρες, ἡ καταστροφή ἐτελέσθη!

Ἐν τούτοις ἡ εἰδησις εἶχε διαδοθῆ εἰς Βάρσας, καὶ πανταχόθεν συβῆρει εἰς Τρυέραν τὸ πλῆθος, ἐργάται, περιεργοὶ καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τῶν καταποντισθέντων. Πάντες ἐρωτῶσιν, ἐρευνῶσι, ζητοῦσιν· ἀλλ' ἀπάντησις δὲν ἤμπορεῖ νὰ δοθῆ, καὶ παρὰ πολλοῖς ὀργὴ συμπλέκεται μετὰ τῆς θλίψεως. Ἡ ἀλήθεια δὲν ὁμολογεῖται· διὰδίδεται ὅτι πταίει ὁ μηχανικὸς. Θάνατος εἰς τὸν μηχανικόν, θάνατος! Καὶ θέλουσι νὰ εἰσβάλουν εἰς τὰ γραφαῖα, ὅπου ὁ μηχανικὸς, ἐπὶ τοῦ τοπογραφικοῦ πίνακος κύπτων, καὶ εἰς τὰς κραυ-

γὰς κωρὸς, ζῆτει εἰς τίνα μέρη ἠδυνήθησαν νὰ καταφύγουσιν οἱ ἐργάται, καὶ πόθεν πρέπει ν' ἀρχίσῃ τὴν διάσωσιν.

Εὐτυχῶς ὅμως εἶχον προφθάσει καὶ οἱ μηχανικοὶ τῶν παρακειμένων μεταλλείων μετὰ τῶν ἐργατῶν αὐτῶν, καὶ προσέτι οἱ ἐργάται τῆς πόλεως, καὶ ὅλοι οὗτοι κατορθοῦσι ν' ἀναχαιτίσωσι τὸν ὄχλον, καὶ ὁμιλοῦσι πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ τί νὰ τῷ εἴπωσιν; Ἐκατὸν εἴκοσι ἄνθρωποι ἐλλείπουσι. Ποῦ εἶναι;

— Ὁ πατήρ μου;

— Ποῦ εἶναι ὁ σύζυγός μου;

— Δότε μοι τὸν υἱόν μου.

Αἱ φωναὶ κόπτονται, αἱ ἐρωτήσεις πνίγονται ὑπὸ τῶν ὄλοφυρμῶν. Τίς ἀπάντησις νὰ δοθῆ εἰς αὐτὰ τὰ παιδία, εἰς αὐτὰς τὰς γυναῖκας, εἰς αὐτὰς τὰς μητέρας;

Μία μόνον λέξις, ἡ ἀπάντησις ὅλων τῶν μηχανικῶν, συνελθόντων εἰς σύσκεψιν.

Τότε ἀρχίζει ἡ ἐργασία τῆς ἀνασώσεως. Θὰ εὑρεθῆ καὶ εἰς μόνος ἐπιζῶν ἐκ τῶν ἑκατῶν εἴκοσι τούτων ἀνθρώπων; Μεγάλῃ ἡ ἀμφιβολία καὶ ἀσθενὴς ἡ ἐλπίς. Ἄλλ' ἀδιάφορον. Ἐμπρός!

Τὰ ἔργα τῆς ἀνασώσεως ὀργανίσθησαν ὡς ὁ δάσκαλος τὸ προσεῖδε. Σκάφαι ἐξαντλήσεως ἐκρεμάσθησαν εἰς τὰ τρία φρέατα, ἐπὶ ἐντολῇ νὰ μὴ παύσωσιν ἀντλοῦσθαι οὐδὲ νύκτα οὐδ' ἡμέραν, ἕως ὅτου καὶ ἡ τελευταία βάνις ὑδάτος χυθῆ εἰς τὴν Διβόννην.

Συγχρόνως ἀρχίζουσι σκάπτοντες καὶ σύριγγας, πρὸς ποῦ; Δὲν τὸ πολυηξέσθουσι· ὀλίγον ὅπως τύχη, ἀλλὰ σκάπτουν. Ὑπῆρξε διαφωνία εἰς τὸ συμβούλιον τῶν μηχανικῶν ὡς πρὸς τὴν χρησιμότητα τῶν συρίγγων τούτων, διευθυνομένων κατὰ τύχην, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς θέσεως ὅπου ἐδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν εἰσέτι ζῶντες ἐργάται. Ἄλλ' ὁ μηχανικὸς τῆς ὑπονόμου ἐλπίζει ὅτι οἱ ἄνδρες κατώρθωσαν ἴσως νὰ καταφύγουσιν εἰς τὰς ἀρχαίας ἀνασκαφὰς, ὅπου ἡ πλημμύρα δὲν θὰ τοὺς ἔφθασε, καὶ θέλει ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως εὐθεῖα διάτρησις ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας μέχρι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἀνασκαφῶν, καὶ ἂν οὐδὲις ἔμελλε νὰ σωθῆ.

Εἰς τὴν διάτρησιν ταύτην δίδεται ὅσον ἐνδέχεται ὀλιγώτερον πλάτος πρὸς οἰκονομίαν καιροῦ, καὶ εἰς μόνος σκαπανεὺς σκάπτει κατὰ μέτωπον· οἱ δὲ ἄνθρωποι οὗς σκάπτει ἀνασπῶνται ἐντὸς καλῶν μεταβιβαζομένων ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας· ἅμα δ' ἀπαυδᾷ ὁ σκαπανεὺς τὸν διαδέχεται ἄλλος.

Οὕτως, ἀπαύστως, ἀδιακόπως, δι' ἡμέρας καὶ διὰ νυκτὸς, ἐξακολουθοῦσι συγχρόνως αἱ διπλαῖ ἐργασίαι τῆς ἐξαντλήσεως καὶ τῆς διατρήσεως.

Ἄν δὲ μακρὸς φαίνεται ὁ καιρὸς εἰς τοὺς ἔξωθεν ἐργαζομένους πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἡμῶν, πόσον μακρότερος δὲν παρέρχεται δι' ἡμῶν, τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς ἀνισχύρους, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι ἢ νὰ περιμένωμεν. ἀγνοοῦντες ἂν θὰ

Ἄλλὰ δὲν μ' ἀφῆκαν.

— Σοὶ τὸ ἀπαγορεύω, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

— Δόσατέ μοι λοιπὸν ἄλλο νὰ φέρω νὰ πίνω μεν τοῦλάχιστον.

— Δὲν διψῶ πλέον, εἶπεν ὁ Κομπαῦρους.

— Νὰ πίνωμεν εἰς ὑγείαν τοῦ δασκάλου.

Τότε κατέβη ἐκ δευτέρου συρόμενος, ἀλλ' ὄχι τόσον ταχέως ὡς κατὰ πρῶτον καὶ μετὰ περισσότερας προφυλάξεως.

Καὶ δὲν ἐπνίγημεν μὲν, ἀλλ' ὁ δάσκαλος καὶ ἐγὼ ἤμεθα καταβρεγμένοι, ἀπὸ ποδῶν μέχρι κεφαλῆς. Κατ' ἀρχὰς δὲν εἶχομεν ἐνθυμηθῆ τὴν δυσκολίαν ταύτην· ἀλλὰ τὸ ψῆχος τῶν ὑγρῶν ἐνδυμάτων μας ταχέως μᾶς τὴν κατέστησεν ἐπαισθητήν.

— Πρέπει νὰ δώσετε ἐν ἔνδυμα εἰς τὸν Ῥεμὴν, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

Ἄλλ' οὐδεις ἀπεκρίθη εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, ἥτις εἰς ὅλους ἀποτεينوμένη κἀνενα δὲν ὑπερέου.

— Κάνεις δὲν ὀμιλεῖ;

— Ἐγὼ κρούω, εἶπεν ὁ Καβρόρης.

— Αἱ! Καὶ ἡμεῖς οἱ βρεγμένοι μήπως ζεσταίνομεθα;

— Δὲν ἔπρεπε νὰ πέσετε εἰς τὸ νερόν.

— Αἱ! Τότε λοιπὸν θὰ ρίψωμεν λαχνοὺς, νὰ ἰδῶμεν τίς θὰ δώσῃ μέρος τῶν ἐνδυμάτων του. Δὲν ἤθελον νὰ καταρῦγῶ εἰς τοῦτο. Τώρα ὅμως ἀπαιτῶ τὴν ἰσότητά.

Ἐπειδὴ εἶχομεν καὶ πρότερον βραχῆ, ἐγὼ ὡς τὸν λαίμῳ καὶ οἱ μεγαλύτεροι ὡς τὴν μέσην, ἢ ἀνταλλαγῆ τῶν ἐνδυμάτων πολὺ δὲν μᾶς ὠφέλει. Ὁ δάσκαλος ὅμως ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν, καὶ ἡ τύχη μ' ἐβοήθησε νὰ λάβω τὸν ἐπενδύτην τοῦ Κομπαῦρου, ὅστις ἦτον στεγνός, διότι τὰ σκέλη τοῦ Κομπαῦρου εἶχον τὸ ὕψος ὅλου τοῦ σώματός μου. Ἐτυλίχθη λοιπὸν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐξεστάθη.

Μετὰ τὸ δυσάρεστον δὲ τοῦτο συμβάν, τὸ συγκινήσαν ἡμᾶς ἐπ' ὀλίγον, μᾶς ἐπανῆλθεν ἡ ἀπελπισία καὶ αἱ ἰδέαι τοῦ θανάτου.

Ἐπίεζον δὲ βεβαίως αἱ ἰδέαι αὗται τοὺς συντρόφους μου ἰσχυρότερον παρὰ ἐμὲ, διότι ἐν ᾧ ἐκείνοι ἔμενον ἔξυπνοι εἰς ἀποζώωσιν καὶ εἰς νάρκωσιν, ἐγὼ μέχρι τέλους ἀπεκοιμήθην.

Ἡ θέσις ὅμως δὲν ἦτον κατάλληλος, καὶ ἐκινδύνευον νὰ κυλίσω εἰς τὸ ὕδωρ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ δάσκαλος, ἔλαβε τὴν κεφαλὴν μου ὑπὸ τὸν βραχίονά του, καὶ δὲν μ' ἐσφιγγε πολὺ, ἀλλ' ὅσον ἐχρειάζετο διὰ νὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ πέσω. Ἐκεῖ δὲ ἐκείμενος ὡς παιδίον εἰς τὰ γόνατα τῆς μητρός του. Ὅχι μόνον εἶχεν ὁ δάσκαλος στερεὰν κεφαλὴν, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία του ἦτον ἀγαθωτάτη. Ὅσακις ἐξύπνων ὀλίγον, ἤλλασσε μόνον τὴν θέσιν τοῦ βραχίονός του, διὰ νὰ μὴ ἀπαυδᾷ, καὶ ἀνελάμβανεν ἀμέσως τὴν ἀκίνησάν του· ταπεινῆ δὲ τῆ φωνῆ μοι ἔλεγε:

— Κοιμοῦ, παιδίον· μὴ φοβέσαι· ἐγὼ σὲ κρατῶ. Κοιμοῦ, μικρέ.

Καὶ ἀπεκοιμώμην πάλιν, χωρὶς νὰ φοβῶμαι, διότι ἤσθανόμην ὅτι δὲν θὰ με ἄφηνε.

Ὁ καιρὸς ἐν τούτοις παρήργετο, καὶ πάντοτε τακτικῶς ἠκούομεν τὰς σιφάφας ὅταν ἐβυθίζοντο εἰς τὸ ὕδωρ.

[Ἐπετα. συνέχεται]

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Ἡ κατάκτησις τῆς γηίνης σφαίρας.

Magé—Quintin—Λιθιγιστῶν.

Εἴκοσιν ἔτη περίπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ René Caillé, ἡ γεωγραφικὴ εἰσαγγεῖα ἀπένειμε τὸ μέγα αὐτῆς μετάλλιον εἰς δύο Γάλλους περιηγητάς, τὸν Magé καὶ τὸν ἱατρὸν Quintin, περιελθόντας τὰς μεταξὺ τοῦ Σενεγάλου καὶ τοῦ Νίγηρος κειμένης χώρας. Ὡς ὁ προκατόχος αὐτοῦ Caillé, ὁ Magé ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, παθὼν φοικῶδες ναυάγιον, καὶ ἔγινεν οὕτω καὶ αὐτὸς θύμα τῶν γεωγραφικῶν διερευνησῶν.

Εἰσελθὼν εἰς τὸ πλοῖον Borda ἐν ἡλικίᾳ δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν, ὁ Magé περιῆλθεν ὡς δόκιμος τὸν Εἰρηρικὸν ὠκεανόν, τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν καὶ τὴν Βαλτικὴν. Προαχθεὶς τῷ 1857 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυποπλοίαρχου, ἀναχωρεῖ ἐκ Βρέστης εἰς Γαλιὼν καὶ κατέχει ἀδιαλείπτως ἐπικινδύνους θέσεις, ἀφοσιούμενος εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας. Ἡ νόσος ἐμποδίζει αὐτόν, ἀλλὰ δὲν καταβάλλει τὴν ἀνδρείαν του· μεταφέρεται πυρέσων εἰς ἅγιον Λουδοβίκον, μόλις δὲ ἀναβρώσας ζητεῖ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν εἰς τὴν ἄνω Σενεγαμβίαν. Τῷ 1860 εἰσβαλὼν εἰς τὴν Καζαμάγκην μετὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, διακρίνεται διὰ λαμπρῶν ἀνδραγαθημάτων. Βραδύτερον, κατὰ τὴν εἰς Γεσσὸν ἐκστρατείαν, μίαν τῶν φοικωτέρων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Σενεγάλης, ὁ Magé καὶ πάλιν διαπρέπει, διορίζεται δὲ ὑποπλοίαρχος εἰκοσιτετραετῆς ὄν.

«Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν, λέγει εἰς τῶν βιογράφων αὐτοῦ, κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῶν μεμαχρυσμένων διερευνησῶν, καὶ ἐζήτησε νὰ διευθύνῃ ἐκστρατείαν, ἧς ὁ στρατηγὸς Faidherbe ἐχάραττε τὸ σχέδιον. Ἐπράκειτο νὰ ἐξορηγῶσιν ἀπὸ τοῦ Σενεγάλου εἰς τὸν Νίγηρον διὰ χωρῶν πολλάκις ἀγνώστων. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἄμα δὲ καὶ διπλωματικὴ αὕτη ἐπιχειρήσις ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος. Ὁ Magé ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ δόκτορος Quintin, καὶ πολλάκις ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ ἕνεκα τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἐγχωρίων, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐντελῶς ἐθριάμβευσε».

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1869 ὁ Magé ἐπέστρεφεν εἰς Γαλλίαν ἐπὶ τοῦ πλοίου Gorgone, τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνηεν, ἦτο δὲ τριάκοντα μόλις καὶ τριῶν ἐτῶν. Κατόπιν νέας ἐκστρατείας, ἥτις διήρκεσε δύο ἔτη.